MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tal-15 ta' Jannar, 2009

Citazzjoni Numru. 1154/2007

Paul **CARUANA**

vs

Mark **DEBONO** u Andrew Debono u b'degriet tal-20 ta' Novembru, 2008, l-isem tal-imħarrek Mark Debono nbidel għal Marco Grech

Il-Qorti:

Din hija deċiżjoni dwar talba magħmula mill-imħarrek Andrew Debono b'rikors tiegħu tat-12 ta' Frar, 2008[1], sabiex din il-Qorti ssib li l-kontumaċja tiegħu hi ġustifikata u biex tħallih iressaq Tweġiba għar-Rikors Maħluf tal-attur u dan minkejja li għalaq iż-żmien li fih hu seta' jagħmel dan;

[1] Paġġ. 17 – 8 tal-proċess

Rat in-Nota Responsiva mressqa mill-attur fl-20 ta' Mejju, 2008;

Semgħet ix-xhieda mressqin mill-imħarrek waqt is-smigħ tal-20 ta' Novembru, 2008;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet;

Rat l-atti rilevanti tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tal-20 ta' Novembru, 2008, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għad-deċiżjoni dwar il-kontumaċja tal-imħarrek;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għal tħassir ta' bejgħ ta' karozza mixtrija mill-attur li, wara li sar il-kuntratt, irriżulta li kienet karozza misruqa;

Illi l-kawża nfetħet fis-6 ta' Novembru, 2007, u b'degriet tagħha tal-14 ta' Novembru, ta' dik l-istess sena[2], l-Qorti ordnat in-notifika lill-intimat u tat direttivi oħra lill-attur għat-tressiq tal-provi min-naħa tiegħu;

Illi jidher li l-imħarrek laqa' l-atti tar-Rikors Maħluf personalment fl-10 ta' Diċembru, 2007[3];

Illi fit-12 ta' Frar, 2008[4], l-imħarrek ressaq rikors biex jitħalla jiġġustifika l-kontumaċja tiegħu u biex jingħata l-fakulta' li jressaq Tweġiba għar-Rikors Maħluf;

Illi l-kwestjoni quddiem din il-Qorti hija dik li tirrigwarda l-kontumaċja tal-imħarrek u mhux is-siwi tan-notifika lilu tal-atti tal-kawża. Fl-ebda waqt, fir-rikors tiegħu ma jissemma li n-notifika ma kinitx sewwa, u l-atti tal-kawża nfushom ma jagħtu l-ebda ħjiel li sata' tassew kien hemm xi ħaġa

[2] Paġġ. 9 – 10 tal-proċess
[3] Ara r-riferta f'paġ. 11 *tergo* tal-proċess
[4] Paġġ. 17 – 8 tal-proċess

irregolari fin-notifika tal-atti tal-kawża. Għalhekk, din il-Qorti sejra tillimita ruhha għall-konsiderazzjoni tal-ġustifikazzjoni tal-kontumaċja;

Illi, kif ġie deċiż minn dawn il-Qrati għadd ta' drabi, il-kontumaċja m'għandhiex titqies bħala stqarrija jew ammissjoni min-naħa tal-imħarrek għal dak li jkun qiegħed jintalab jew jiġi allegat kontrih mill-parti attriċi: għall-kuntrarju, il-kontumaċja tqieset bħala kontestazzjoni[5], u l-bdil li sar fil-ligi proceduralifl-artikolu 158 bl-Att XXIV tal-1995 jidher li jtenni din il-fehma. Min-naħa l-ohra, l-istitut tal-kontumaċja huwa msejjes fuq il-presuppost li l-imħarrek, bin-nuqqas tiegħu li jwieġeb għax-xilja u t-talba tal-parti attriċi, ikun wera dispett lejn is-sejħa tal-Qorti biex jidher quddiemha, liema dispett il-liġi tħares lejh bħala għamil li jistħoqqlu piena – dik li ma jkunx jista' jindaħal fit-tressiq ta' provi – bħala element ta' disordni soċjali[6];

Illi fuq ix-xaqliba l-oħra, u minħabba l-effett irriversibbli li l-kontumaċja ġġib magħha, il-Qrati tagħna ddeċidew li r-rigorosita' tal-proċedura għandha tiġi applikata u mfissra b'mod restrittiv fis-sens li fejn il-Qorti tkun soddisfatta li ma kien hemm l-ebda nuqqas volut min-naħa tal-persuna mħarrka li jista' jammonta għal ħtija, m'għandu jkun hemm l-ebda diffikulta' li l-kontumaċja titqies ġustifikata[7];

Illi l-prinċipji li jirregolaw jekk il-kontumaċja hijiex bi ħtija jew le, ġew għadd ta' drabi mfissra u elenkati. Il-prinċipji huma li: (a) il-kontumaċja mhix ġustifikata jekk kienet volontarja; (b) jew jekk kienet kolpuża[8]; (ċ) li jeħtieg li biex tkun ġustifikata tiġi murija raġuni ġusta għas-sudisfazzjon tal-Qorti; (d) liema raġuni ġusta trid tissarraf f'impediment leġittimu; (e) li tali impediment irid ikun indipendenti mir-rieda tal-persuna kontumaċi; minbarra dan, (f) sabiex żball ikun meqjus bħala impediment leġittimu, irid ikun żball invinċibbli b'mod li (ġ) l-

[5] Ara App. Ċiv. : **6.11.1959** fil-kawża fl-ismijiet ***Ġerada vs Attard*** (Kollez. Vol: **XLIII.i.545**)
[6] Ara App. Kumm.: **21.5.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella pro et noe vs Vella*** (Kollez. Vol: **LXXVII.ii.170**)
[7] P.A. **4.7.1991** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella pro et noe vs Ellul*** (Kollez. Vol: **LXXV.iii.729**)
[8] Ara App. Inf.: **3.5.1943** fil-kawża fl-ismijiet ***Merċieca vs Mifsud*** (Kollez. Vol: **XXXI.i.738**) u App. Inf. : **29.11.1958** fil-kawża fl-ismijiet ***Ċilia vs Farruġia*** (Kollez. Vol: **XLII.i.811**) u l-kawżi hemm imsemmija

impediment leġittimu li jżomm lill-parti milli tressaq id-difiża tagħha irid ikun dik li bnadi oħra ssejħet bħala *una necessita' impellente di chiamata ad altri doveri imprescindibili*; u (ħ) li l-impossibilita' li l-imħarrek jikkontesta t-talba jew li jidher għas-subizzjoni trid tkun gravi u fiżika, u eċċezzjonalment biss, waħda morali[9];

Illi sa minn dejjem, il-Qrati tagħna qiesu li jagħmlu differenza bejn il-kontumaċja ta' tort u dik ġustifikabbli. Huma ssoktaw b'din il-linja wkoll sa żminijiet riċenti u ddistingwew bejn il-konvenut li juri disinteress assolut u l-ieħor li juri kull fehma li jikkontesta l-kawża u li ma laħaqx għamel dan għal raġuni li ma kienx jaħti għaliha[10];

Illi dwar x'iwassal lil kontumaċja biex titqies bħala waħda kolpuża, din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li qalet il-Qorti tal-Appell f'sentenza tagħha tas-**7 ta' Marzu, 1994**, fil-kawża fl-ismijiet Joseph Delceppo vs Onorevoli Raymond Bondin *et*[11], fejn ingħad li "il-kolpa tikkonsisti fl-omissjoni tal-konvenut li, in konformita' mad-doveri imposti mil-liġi, jonqos li jagħmel l-arranġamenti neċessarji, fid-dar u fil-post tax-xogħol, biex jaslu għandu l-ittri reġistrati li jaslulu, jew meta jagħmel dawk l-arranġamenti imbagħad jonqos li jsir jaf b'dak li suppost ikun jaf. . . . Il-każijiet fejn ikun hemm nuqqasijiet pruvati tat-terzi persuni li jircievu l-atti bil-posta, jitolbu konsiderazzjoni oħra, u li jridu jiġu risoluti skond il-konkretezza ta' kull każ". F'dik l-imsemmija sentenza l-Qorti kienet tenniet b'enfasi li l-liġi, fl-artikolu 187 tal-Kap 12, tqiegħed dmir fuq iċ-ċittadini kollha li jaqgħu taħt il-ġurisdizzjoni tagħha li jaraw u jassikuraw li dawk il-persuni kollha li jgħixu magħhom fid-dar fejn joqogħdu jikkonsenjawlhom l-ittri li jirċievu. Dwar dan jidher li l-Qorti tal-Appell, fi żminijiet aktar qrib dehrilha li kien wasal il-waqt li ttenni din il-linja ta' ħsieb fil-qies dwar jekk persuna hijiex kontumaċi bi ħtija jew le[12];

---

[9] Ara, per eżempju, App. Ċiv.: **12.12.1975** fil-kawża fl-ismijiet ***Paul Grixti vs Direttur tax-Xogħlijiet Pubbliċi*** (Mhix pubblikata); u P.A.: **27.2.1995** fil-kawża fl-ismijiet ***Naudi Montaldo noe vs Xuereb*** (Kollez. Vol: **LXXIX.iii.1214**)

[10] P.A.: **9.12.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***G. Beacom vs A. Spiteri Staines*** (Kollez. Vol: **LXXVII.iii.195**)

[11] Kollez. Vol: **LXXVIII.ii.28**

[12] App. Ċiv. **28.1.2005** fil-kawża fl-ismijiet ***Noel Calleja et vs MiddleseaValletta Life Insurance Co Ltd***

Illi l-imħarrek isejjes it-talba tiegħu fuq “l-istat ta’ saħħa prekarja” tiegħu fiż-żmien li laqa’ għandu n-notifika tal-atti tal-kawża. Iċ-ċertifikat mediku mressaq mill-imħarrek[13] jsemmi operazzjoni li huwa għamel fl-2006 għal tumur f’moħħu u l-effetti li dik l-operazzjoni ħalliet fuq imġiebtu u d-disorjentament ġenerali fit-tmexxija ta’ ħwejġu;

Illi l-Qrati ġeneralment urew li lesti li jagħtu lil persuna li turi li tassew kellha raġunijiet tajba minħabba l-istat ta’ saħħitha, il-kreditu kollu biex titqies li ġġustifikat il-kontumaċja tagħha[14]. Madankollu, r-raġuni waħedha li persuna kienet marida fil-jiem li fiha setgħet jew messha tressaq Nota tal-Eċċezzjonijiet ma jġibx b’daqshekk biss li l-kontumaċja tagħha kienet mistħoqqa[15], għaliex trid tintwera ċirkostanza ta’ impediment invinċibbli li minħabba fih dik il-persuna tkun miżmuma milli tikkomunika mal-avukat tagħha. Fil-każ tal-imħarrek, joħroġ li mix-xhieda mogħtija minnu nnifsu quddiem din il-Qorti[16], r-raġuni għaliex ma tressqitx Tweġiba min-naħa tiegħu kienet għaliex, fiż-żmien ta’ wara l-operazzjoni – li saret fl-Mejju tal-2006 – qrabatu li jgħixu miegħu ma kinux jgħidulu bi ħwejjeġ li setgħu jinkwetawh. Ta’ min ifakkar li l-atti tal-kawża twasslu għandu f’Diċembru tal-2007;

Illi l-Qorti tqis li dan kollu jitfa’ l-kwestjoni fuq binarju differenti marbuta mal-imġiba ta’ terzi u mhux ma’ dik tal-persuna meqjusa kontumaċi. Minbarra dan, filwaqt li l-Qorti taċċetta li l-operazzjoni li għamel l-imħarrek kienet waħda serja u setgħet tassew tħalli effetti markati fuqu, jirriżulta li r-raġuni msemmija mill-imħarrek innifsu għaliex ma tressqitx it-Tweġiba fiż-żmien mogħti mil-liġi kienet il-ħabi tar-Rikors maħluf min-naħa ta’ qrabatu. Il-Qorti tara li din il-verżjoni hija kontradetta minn xhieda oħra mogħtija mill-Purtier Charles Cassar waqt is-smigħ tal-20 ta’ Novembru, 2008[17], fejn seħaq għal iżjed minn darba li n-notifika saret lill-imħarrek personalment;

---

[13] Dok “A” f’paġ. 19 tal-proċess
[14] Ara, per eżempju, P.A. RCP **31.5.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Perit Edwin Calleja pro et noe vs Joseph Said***
[15] App. Kumm. **20.1.1986** fil-kawża fl-ismijiet ***Mizzi et noe vs Navarro*** (Kollez. Vol: **LXX.ii.250**)
[16] Paġġ. 27 sa 38 tal-proċess
[17] Paġġ. 49 sa 52 tal-proċess

Illi f'dawn iċ-ċirkostanzi, l-Qorti ma ssibx li l-imħarrek kien konsistenti u ta raġuni tajba biex jitħalla jikkontesta l-kawża;

Illi, madankollu, sewwasew wara li l-imħarrek kien ressaq it-talba tiegħu biex jitħalla jiġġustifika l-kontumaċja, u b'mod preċiż fl-aħħar smigħ, l-attur talab – u l-Qorti laqgħet dik it-talba – bidla fl-atti tal-kawża għall-finijiet tal-artikolu 175 tal-Kodiċi Proċedurali. Id-degriet ingħata fis-smigħ tal-20 ta' Novembru, 2008, u l-avukat tal-imħarrek laqa' l-atti kif mibdula;

Illi fil-fehma tal-Qorti, dan ġab miegħu l-effett li l-atti jitqiesu notifikati dak inhar b'mod li l-kontumaċja li kien waqa' fiha l-imħarrek intemmet u l-qagħda ġiet daqs li kieku kien qiegħed jiġi notifikat l-ewwel darba. Billi sa dak inhar l-imħarrek wera biċ-ċar li huwa kien irid jikkontesta l-kawża, ma jistax jingħad li bl-ilqugħ tal-atti kif mibdula, l-imħarrek kien irrinunzja għat-terminu;

Ghal dawn ir-raġunijiet, għalhekk, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiddikjara li l-imħarrek Andrew Debono m'huwiex kontumaċi u l-Qorti tagħtih il-fakulta' li jressaq it-Tweġiba tiegħu għat-talbiet attriċi; u

U **tħalli l-kawża** għall-kontinwazzjoni għas-smigħ tal-5 ta' Marzu, 2009, tissejjaħ fid-9.30 ta' filgħodu.

L-**ispejjeż** marbutin ma' dan l-episodju jibqgħu bla taxxa bejn il-partijiet.

Moqrija

< Sentenza In Parte >

----------TMIEM----------